

Til: Rådgivende utvalg**Fra:** NIM**Tid:** 4. september 2024, kl.10-12**Dato:** 26.09.2024**Type:** RU-møte 3/2024**Saksnr:** 2024/2**Emne:** Referat

Referat fra møte i NIMs rådgivende utvalg – 4. september 2024

Deltakere fysisk: Barneombudet, Sivilombudet, Dommerforeningens menneskerettighetsutvalg, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO), Jussbuss, Kirkens Bymisjon, Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS), Eirik Larsen, Wenche Malmedal, Dana Manouchehri, Vibeke Moe, Vibeke Blaker Strand.

Deltakere digitalt: Ligestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) og Legeforeningens menneskerettighetsutvalg.

Fra NIM: Direktør Adele Mestad, assisterende direktør Gro Nystuen, avdelingsleder Kristin Høgdahl, kontorsjef Birgitte Bøgh-Olsen, seniorrådgiver Thomas Berge, rådgivere Pernille Borud, Hannah Cecilie Brænden, Ingrid Skjoldvær, og praktikantene Elisar Sayegh, Silje Maria Sørum, Emil Røys Reite, og Oda Unger (referent).

Forfall: Amnesty International Norge

1. Velkommen til nytt utvalg

Direktør Adele Matheson Mestad ønsket nytt rådgivende utvalg (RU) velkommen og orienterte om utvalgets rolle.

Medlemmene introduserte seg selv og orienterte om aktuelle temaer de jobber med som berører menneskerettighetene og NIMs mandat.

- Wenche Malmedal er professor ved NTNU og leder det sentrale helseutvalget til Pensjonistforbundet som jobber med eldres rettigheter opp mot helse- og omsorgssektoren. Aktuelle temaer er vold mot eldre og rehabilitering.
- FFO jobber med rettighetene til personer med funksjonsnedsettelse innen alle samfunnsområder, og gir blant annet rettighetsveiledning. Aktuelt tema er inkorporering av CRPD.
- Jussbuss er et studentdrevet rettshjelpiltak som jobber med utlendingsrett, arbeidsrett, fengselsrett, husleierett og sosialrett med sider til menneskerettigheter. Kan bidra med konkrete erfaringer fra saksbehandling.
- Vibeke Moe er seniorforsker ved HL-senteret og leder holdningsundersøkelser om antisemittisme og muslimfiendtlighet.

- Sivilombudet jobber med menneskerettigheter på tvers av avdelingene. Aktuell rapport fra forebyggingsenheten om barn i Eidsberg fengsel og en samlet fengselsrapport kommer på nyåret.
- NOAS er en rettshjelpsorganisasjon som jobber for å fremme asylsøkeres rettsikkerhet. Aktuelt tema er myndighetsdialog om ny EU-pakt om migrasjon og asyl.
- Barneombudet fikk nytt ombud for tre uker siden, Mina Gerhardsen. Aktuelle temaer er ungdomskriminalitet og barnevern, herunder høring om ny barnelov og rushåndhevingsutvalgets rapport.
- Dommerforeningens menneskerettighetsutvalg jobber særlig med domstolens uavhengighet og rettssikkerhetsspørsmål. Aktuelle temaer er ventecellene i Oslo tingrett og hjemmel for erstatning for MR-brudd.
- Eirik Larsen er avdelingsleder i Samerådet, en NGO og samarbeidsorgan for de samiske organisasjonene i Finland, Norge, Sverige og Russland. Aktuelt tema er areal og næring i samisk kultur i den grønne omstillingen.
- Kirkens Bymisjon gir tilbud til sårbare personer, som barn, innsatte, rusavhengige, eldre og papirløse i mer enn 18 byer/tettsteder. Aktuelt tema er retten til en stabil bolig, rammer særlig barns rett til skole og helse.
- Vibeke Blaker Strand er professor ved UiO og forsker på likestillings- og diskrimineringsrett som favner mange grupper og deres menneskerettigheter. Aktuelt tema er KI og ny teknologi.
- LDO planlegger en [konferanse om ung utenforskap](#) og et prosjekt om soningsforhold for kvinner med psykiske plager. Andre aktuelle temaer er romregisteret, budsjettøringer og Mannsutvalgets rapport.
- Legeforeningens menneskerettighetsutvalg jobber for å forebygge og følge opp menneskerettighetsbrudd.. Aktuelle temaer er manglende helsehjelp til papirløse og barn i asylmottak.
- Dana Manouchehri er leder av LIM (Likestilling, integrering og mangfold) og jobber mye med ungdomskriminalitet. LIM er mye ute i felten og snakker med ungdommer og deres foreldre.

2. Den store barnevernsdebatten og dommene fra EMD

Innledning v/ NIMs rådgivere Pernille Borud og Hannah Cecilie Brænden

[NIM har lenge fulgt barnevernssakene fra EMD](#). Sakene har avdekket en alvorlig og gjentakende menneskerettighetsutfordring i Norge, at målet om gjenforening etter omsorgsovertakelse har blitt for dårlig fulgt opp. Samtidig har NIM advart om

[risikoen for at EMD-avgjørelsene tolkes feil](#). Avgjørelsene der Norge ble dømt, gjaldt i all hovedsak samvær og adopsjon, med kritikk av manglende begrunnelser og beslutningsgrunnlag. En rekke barnevernssaker har blitt avvist av EMD de siste årene - 20 saker så langt i år. I disse har EMD vært tydelig på at det ikke forelå brudd på EMK artikkel 8 om retten til familieliv. Per nå er det flere frifinnende avgjørelser og avvinningsavgjørelser. Dette kan tyde på at EMD godtar norske myndigheters kursjustering.

NIM inviterte til diskusjon om avgjørelsene, særlig om hvordan innholdet bør kommuniseres. Flere RU-medlemmer er bekymret for at EMD-avgjørelsene, eller forståelsen av dem, kan få konsekvenser som ikke ivaretar barnets beste. Tall fra Bufdir viser en betydelig nedgang i omsorgsovertakelser, og noen organisasjoner har observert en betydelig økning i antall samvær. Det pekes også på en reduksjon i bruk av andre hjelpetiltak i barnevernet. Erfaringen fra norske domstoler er at terskelen for omsorgsovertakelse er den samme, men med større krav til beslutningsgrunnlaget, og at vurderingene av samvær er grundige og konkrete.

RU oppfordrer NIM til å kommunisere innholdet i EMD-avgjørelsene på en enkel måte for å få frem hva avgjørelsene sier og *ikke* sier. Det anbefales å undersøke praksis på barnevernsfeltet i Sverige og Danmark.

3. Ungdomskriminalitet, kunnskap og forpliktelser

Innledning v/ Heidi Mork Lomell fra Institutt for kriminologi og rettsosjologi, UiO

Den siste tiden har ungdomskriminaliteten i økende grad vært gjenstand for offentlig debatt. Statistikk om ungdomskriminalitet setter denne debatten i kontekst. Samtidig som man ser en økning i ungdomskriminalitet sammenliknet med 2018, ser man i et 15-årsperspektiv en nedgang i slik kriminalitet. Temaet er ikke nytt, og man kan bygge på tidligere erfaringer med ungdomskriminalitet. Det gjelder blant annet kunnskap om sosial sårbarhet og adferdsendring gjennom et livsløp.

NIM inviterer RU til en diskusjon om tiltak knyttet til ungdomskriminalitet. En rød tråd i diskusjonen er at barnets beste må hensyntas i valg og utforming av både forebyggende tiltak og straffereaksjoner, og at inngrep overfor ungdommene må være forholdsmessige.

Når det gjelder tiltakene ungdomsstraff og -oppfølging synes det i praksis å være mangel på plasser og for lite kunnskap i kommunene. Funnene i [Sivilombudets rapport](#) om plassering av barn i fengsel for voksne er alvorlige, og skal ikke skje med mindre det er til barnets beste. Det er også et klart behov for flere akutt plasser.

Utvalget peker på flere faktorer som leder til ungdomskriminalitet, og at samtaler om ungdomskriminalitet har en tendens til å handle om innvandring. Forebygging er billigere på sikt siden ungdomsplasser er svært kostbare, og kan ikke sees isolert. For eksempel vil forebygging av barnefattigdom og vold i hjemmet bidra til å forebygge ungdomskriminalitet.

4. Lunsj med åpen agenda

Direktøren forteller om hva NIM jobber med for tiden.

Retten til stabil bolig foreslås som tema til et senere RU-møte.

Neste utvalgsmøte er **27. november kl.09-12:00**. Merk utvidet tidsramme for å ha tid med NIMs styre den siste timen.